

कर्णाली प्रदेश सरकारको बजेट प्रभावकारिता मूल्याङ्कन

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को

त्रैमासिक बजेट समिक्षा

पहिलो त्रैमासिक (साउन-असोज)

स्थानीय सरकार सबलीकरण

Australian Aid
The Asia Foundation
The Australian Government - The Asia Foundation Partnership in Nepal

ऋति फाउन्डेसन
सम्बद्ध कर्णालीका लागि

कर्णाली प्रदेश सरकारका बजेट प्रभावकारिता मुल्याङ्कन

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को

त्रैमासिक बजेट समिक्षा

पहिलो त्रैमासिक (साउन-असोज)

ऋति फाउन्डेसन

२०८१

प्रकाशक:

ऋति फाउन्डेसन

वीरेन्द्रनगर-०८, सुर्खेत, कर्णाली प्रदेश नेपाल

टेलिफोन: (+९७७)-०८३५२१५६४

ईमेल: info@hriti.org

वेबसाइट: www.hriti.org

आवरण तस्बिर/लेआउट र डिजाइन: रविभक्त श्रेष्ठ

@ऋति फाउन्डेसन

यो प्रकाशन अष्ट्रेलियन सरकार, बैदेशिक मामिला तथा व्यापार विभागको सहयोग तथा द एशिया फाउन्डेसन नेपालसँगको साझेदारीमा सञ्चालित स्थानीय सरकार सबलीकरण कार्यक्रमको सहयोगमा प्रकाशित गरिएको हो । यस प्रकाशनमा व्यक्त गरिएका विचारहरूले अष्ट्रेलियन सरकार वा द एशिया फाउन्डेसनको विचारलाई प्रतिनिधित्व गर्दैनन् ।

विषयसूची

कार्यकारी सारांश	क
१. पृष्ठभूमि	१
२. बजेट तथा कार्यसम्पादन विश्लेषण	२
२.१ बजेटको संरचना	२
२.२ निकायगत बजेट विनियोजन	२
२.३ क्षेत्रगत बजेट विनियोजन	३
२.४ बजेटको स्रोत	४
३. बजेट भर्सेस खर्च विश्लेषण	६
३.१ पहिलो त्रैमासिकको बजेट खर्च (साउन, भदौ, असोज)	६
३.२ त्रैमासिक बजेट खर्चको अधिल्ला चार आर्थिक वर्षको तुलना (साउन, भदौ, असोज)	७
३.३ बजेट भर्सेस खर्च (मन्त्रालय/निकाय अनुसार)	७
४. प्रतिवद्धता कार्यान्वयन स्कोरकार्ड	१०
५. प्रमुख चुनौतीहरू	१२
६. सुधारका सुझावहरू	१४
अनुसूची-१: बजेट स्कोरकार्ड विधि	१५

कार्यकारी सारांश

- * आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को प्रथम त्रैमासिक (साउन-असोज) अवधिमा कर्णाली प्रदेश सरकारले कुल विनियोजित ३१ अर्ब ४१ करोड बजेटमध्ये जम्मा २ अर्ब २२ करोड रुपैयाँ मात्र खर्च गर्न सक्यो। यसले समग्र बजेट खर्च दर ७.०९% मा सीमित भएको देखाउँछ, जुन अत्यन्त न्यून हो।
- * चालु खर्च ११.८२% कार्यान्वयन हुँदा पूँजीगत खर्च मात्र ४.०६% भयो। दैनिक प्रशासन, तलबभत्ता, सेवाप्रवाह जस्ता खर्च अन्तर्गत पर्ने चालु खर्च अपेक्षाकृत राम्ररी कार्यान्वयन भएको भए पनि, विकास निर्माण लगायतका कामहरू समेटिने पूँजीगत खर्च अत्यन्त कमजोर देखिएको छ। यसले पहिलो त्रैमासमा प्रदेश सरकारका योजनहरूको कार्यान्वयनमा सक्रियता अपुग भएको संकेत गर्छ।
- * प्रथम त्रैमासिकमा बजेट कार्यान्वयनको सन्दर्भमा आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय सबैभन्दा अगाडि रहेको छ। पूँजीगत खर्चतर्फ हेर्दा, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले ४३.८२% बजेट कार्यान्वयन गरेको छ। यद्यपि सो मन्त्रालयको कुल बजेट हिस्सा न्यून थियो। भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालयको हिस्सामा सबैभन्दा धेरै बजेट भएको भए पनि पूँजीगत बजेट खर्च दर ४.०१% मात्रै रहेको छ।
- * विगत चार आर्थिक वर्षको तुलनामा चालु आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को प्रथम त्रैमासिकमा समेत पूँजीगत खर्चको गति सुधार हुन नसकेको देखिन्छ।
- * प्रदेश सरकारको बजेट कार्यान्वयन प्रभावकारिताहरू सम्बन्धमा विश्लेषण गर्दा प्रदेश सरकारले प्रथम त्रैमासिकमा अधिकांश प्रतिवद्धताहरू कार्यान्वयन सुरु गरेको देखिन्छ। यसरी उक्त प्रतिवद्धताहरूको कार्यान्वयन स्थितिलाई स्कोरकार्डमा हेर्दा प्रथम त्रैमासिकमा ५३.१३ अंक प्राप्त गरेको छ।
- * साना-साना कार्यहरूमा रकम छरिनु, र परिपक्व योजना अभाव जस्ता समस्याले बजेट कार्यान्वयन प्रभावकारिता घटिरहेको छ। ठेक्का प्रक्रिया, खरिद सम्झौता, कार्ययोजना निर्माण लगायतका चरणहरूमा ढिलाइ हुनु लगायतका चुनौतीहरूले पूँजीगत खर्चमा प्रत्यक्ष असर पारेको छ।
- * कर्णाली प्रदेश योजना आयोग, विषयगत मन्त्रालय र आर्थिक मामिला मन्त्रालयबीच समन्वयको कमी, अनुगमन प्रणालीको कमजोरी, र जनप्रतिनिधिको भूमिका स्पष्ट नहुनु एउटा चुनौतीको रूपमा रहेको छ।
- * प्रदेश सरकारले त्रैमासिक कार्यतालिका बनाई ठेक्का प्रक्रिया समयमै अघि बढाउन आवश्यक देखिन्छ। योजनाहरूको प्रारम्भिक चरणमै स्पष्ट निकायगत रूपमा बजेट कार्यान्वयन कार्यतालिका बनाएर काम अघि बढाउँदा वार्षिक खर्च र प्रगति दुबैमा सुधार हुन्छ।
- * आयोजना छनोट प्रणाली वैज्ञानिक र सहभागितामूलक बनाउनुपर्ने आवश्यक देखिन्छ। स्थानीय आवश्यकता र तथ्य र आवश्यकतामा आधारित योजना छनोट गरिएमा स्रोतको सदुपयोग हुन्छ।
- * व्यवस्थापन सूचना प्रणालीमा आधारित स्वचालित अनुगमन प्रणाली विकास गर्न आवश्यक देखिन्छ। योजनाको प्रगति नियमितरूपमा ट्यूक गर्न स्वचालित प्रणालीले पारदर्शिता र जवाफदेहिता बढाउँछ।

१. पृष्ठभूमी

कर्णाली प्रदेश सरकारले नेपालको संविधान २०७२ ले व्यवस्था गरेबमोजिम हरेक वर्ष आगामी आर्थिक वर्षको लागि बजेट असार १ गते ल्याउने गर्छ । संघीय सरकारले जेठ १५ गते बजेट ल्याउने गर्छ भने स्थानीय तहहरूले असार १० गतेसम्म बजेट ल्याइसक्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । प्रदेश सरकारको बजेट मूलतः संविधानको अनुसूचीमा प्रदेशको एकल र साझा क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने विकास र कानून निर्माणको लागि केन्द्रीत हुन्छ । बजेटमा संघीय सरकारबाट प्राप्त विभिन्न अनुदानहरू, आन्तरिक राजश्व लगायतका स्रोतहरू हुन्छन् । यसै अनुसार हाल कर्णाली प्रदेश सरकारले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को लागि ३१ अर्ब ४१ करोड ४१ हजारको बजेट ल्याएको छ । यस विश्लेषणमा प्रदेश सरकारले प्रथम त्रैमासिकमा गरेको बजेट कर््यान्वयनको स्थिति विश्लेषण गरिएको छ ।

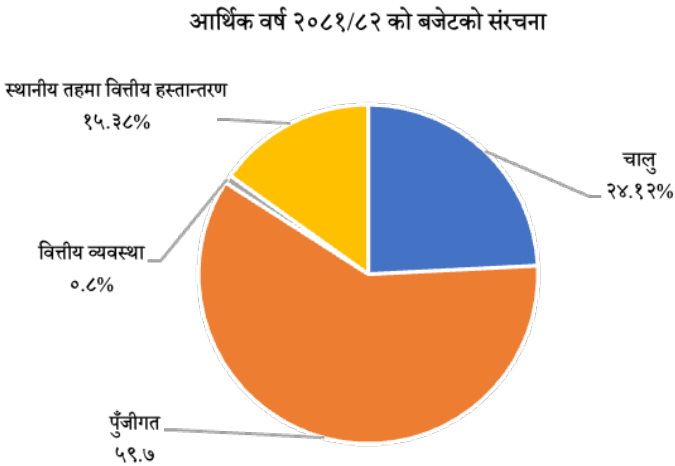
२. बजेट र कार्यसम्पादन विश्लेषण

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को कर्णाली प्रदेश सरकारको बजेट विवरण तपशिलबमोजिम रहेको छ ।

कुल बजेट	चालु बजेट	पुँजीगत बजेट	वित्तीय व्यवस्था	स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण
• रु. ३१ अर्ब ४१ करोड ४१ हजार	• रु. ७ अर्ब ५७ करोड ५५ लाख ९२ हजार	• १८ अर्ब ७५ करोड ५१ लाख ६८ हजार	• रु. २५ करोड	• रु. ४ अर्ब ८३ करोड ३५ लाख ८१ हजार

स्रोत: बजेट वक्तव्य, आर्थिक वर्ष २०८१/८२, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश सरकार

२.१ बजेटको संरचना

कर्णाली प्रदेश सरकारको चालु आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को बजेटको संरचना हेर्दा सबैभन्दा ठुलो अंश विकास बजेट अर्थात् पुँजीगत बजेट देखिन्छ । कुल बजेटको ५९.७ प्रतिशत पुँजीगत बजेट रहँदा प्रदेशको चालु बजेट २४.१२ प्रतिशत रहेको छ । बजेटको संरचनामा विकास बजेटको हिस्सा ठुलो हुनु सकारात्मक हो । आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा संघीय सरकारको कुल बजेटको १८.९४ प्रतिशत मात्रै पुँजीगत बजेट रहेको छ ।

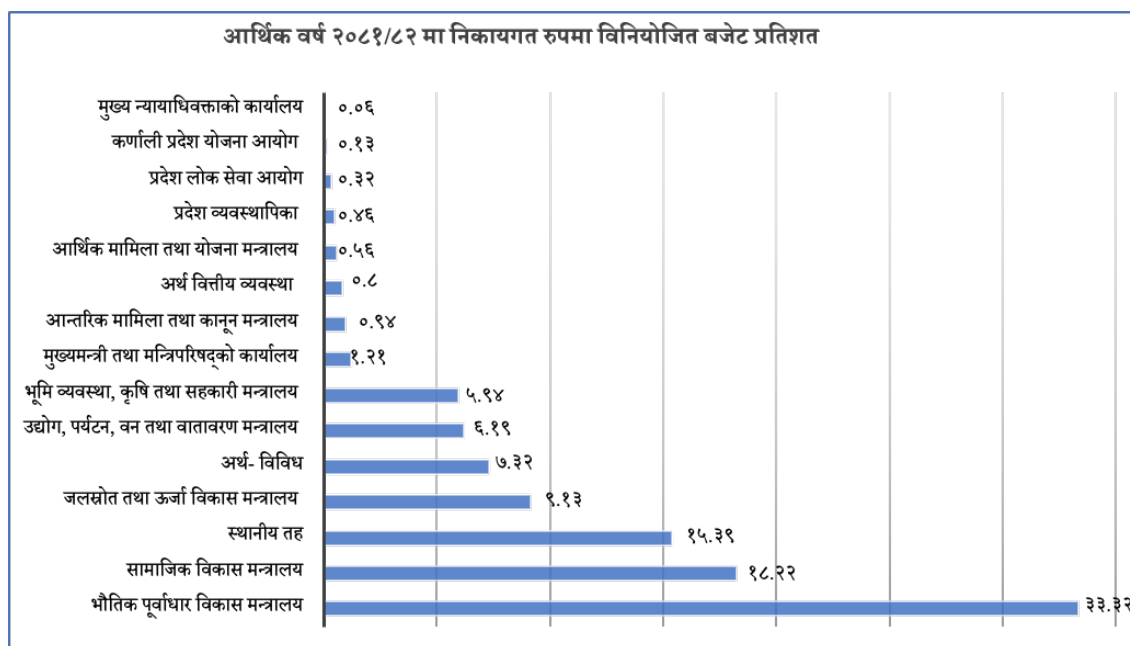
स्रोत: बजेट वक्तव्य, आर्थिक वर्ष २०८१/८२, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश सरकार

यसले संघीय सरकारको तुलनामा प्रदेश सरकारको प्रशासनिक खर्च कम भएको देखाउँछ । यद्यपी जुन अनुपातमा विकास बजेट विनियोजन गरिएको हुन्छ, सो अनुपातमा यसको कार्यान्वयन आवश्यक हुन्छ । प्रदेश सरकारले कुल विनियोजित बजेटको आधा भन्दा बढी अर्थात् १८ अर्ब ७५ करोड ५१ लाख ६८ हजार बजेटलाई यहाँको विकासमा प्रभावकारी रूपमा खर्च गर्न सके प्रदेशको विकास र आर्थिक वृद्धिमा महत्वपूर्ण योगदान हुने देखिन्छ ।

२.२ निकायगत बजेट विनियोजन

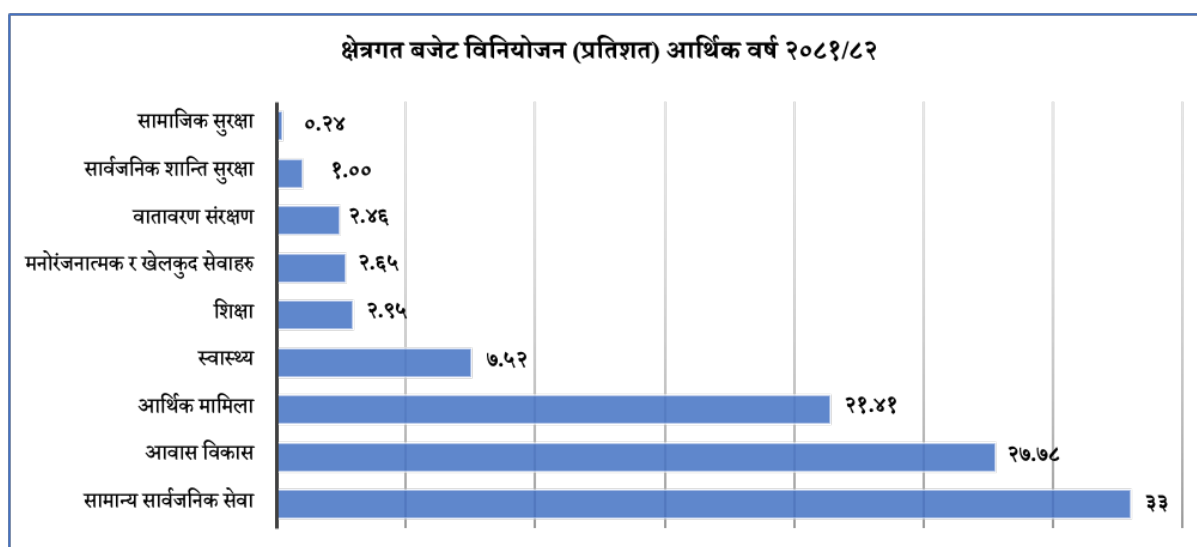
निकायगत बजेट हेर्दा कर्णाली प्रदेश सरकारको भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयमा कुल बजेटको एकतिहाई अर्थात् ३३.३२ प्रतिशत बजेट विनियोजन भएको देखिन्छ । यसबाट प्रदेश सरकार भौतिक पूर्वाधार विकासमा केन्द्रीत भएको देखिन्छ । यस मन्त्रालयअन्तर्गत विशेषगरी सडक र पुल निर्माणमा बजेट केन्द्रीत हुने गर्दछ । प्रदेशको बजेटको दोस्रो ठुलो हिस्सा अर्थात् १८.२२

प्रतिशत बजेट सामाजिक विकास मन्त्रालयको लागि विनियोजन भएको छ । यसअन्तर्गत स्वास्थ्य, शिक्षा र सामाजिक विकासको उपकरणहरू खरिद् र विद्यालयहरूको पूर्वाधार निर्माणको लागि समेत बजेट रहेको हुन्छ । प्रदेश सरकारको दोस्रो पञ्चवर्षीय योजना (आर्थिक वर्ष २०८१/०८२-२०८५/०८६) को दीर्घकालीन उद्देश्य आधारभूत पूर्वाधार निर्माण, शिक्षा, स्वास्थ्य, उत्पादन र रोजगारमा विशेष उपलब्धि हासिल गर्दै तीव्र आर्थिक-सामाजिक विकास गर्ने रहेको छ । प्रदेश सरकारले मन्त्रालयगत बजेट विनियोजन गर्दा प्रदेशको आवश्यकता र पञ्चवर्षीय योजनाहरूलाई आधार बनाउन आवश्यक रहेको छ ।

स्रोत: बजेट वक्तव्य, आर्थिक वर्ष २०८१/०८२, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश सरकार

२.३ क्षेत्रगत बजेट विनियोजन

स्रोत: बजेट वक्तव्य, आर्थिक वर्ष २०८१/०८२, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश सरकार

कर्णाली प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा क्षेत्रगत बजेट विनियोजन अध्ययन गर्दा सबैभन्दा ठुलो हिस्सा अर्थात् कुल विनियोजित बजेटको ३३ प्रतिशत सामान्य सार्वजनिक सेवामा विनियोजन गरेको देखिन्छ। यसअन्तर्गत प्रदेश सरकारले कार्यकारी र विधायिकाको निकाय, आर्थिक तथा वित्तीय र वैदेशिक मामिला, सामान्य सेवा, सामान्य सार्वजनिक सेवामा अनुसन्धान तथा विकास, विभिन्न तहका सरकारहरु बीच हुने सामान्य प्रकृतिको हस्तान्तरण रहने उल्लेख गरेको छ। तर सामाजिक सुरक्षाअन्तर्गत सबैभन्दा कम ०.२४ प्रतिशत बजेट विनियोजन गरेको छ। त्यसैगरी आवास विकास अन्तर्गत पर्ने खानेपानी, सडक, विद्युतीकरण, आवास तथा सामुदायिक सुविधा अन्यत्र उल्लेख नभएको क्षेत्रको लागि २७.८७ प्रतिशत बजेट विनियोजन भएको छ। यसलाई हेर्दा प्रदेश सरकारले यहाँको सडक पूर्वाधार निर्माण, विद्युतीकरण र खानेपानीको क्षेत्रमा बजेटको ठुलो हिस्सा विनियोजन गरेको छ। प्रदेश सरकारको पञ्चवर्षिय योजनाको उद्देश्यसँग यो प्राथमिकताको तादम्यता रहेको देखिन्छ। यद्यपी, सरकारले “अन्य उल्लेख नभएका क्षेत्र” अन्तर्गत बजेट छुट्याउँदा समस्या देखिन्छ, किनभने त्यो रकम कहाँ खर्च गरिने हो भन्ने स्पष्ट हुँदैन। यस्तो अस्पष्टता हुँदा खर्च टूटाक गर्न गाह्रो हुन्छ, दुरुपयोगको जोखिम बढ्छ, र जनताको विश्वास घट्छ। एउटा राम्रो बजेटले प्रत्येक रुपैयाँ कहाँ खर्च हुन्छ भन्ने स्पष्ट देखाउनुपर्छ, ताकि जनताले सरकारलाई जवाफदेही बनाउन सकून् र बजेट वास्तवमै प्राथमिकताका क्षेत्रमा खर्च भइरहेको छ भन्ने सुनिश्चित गर्न सकून्।

२.४ बजेटको स्रोत

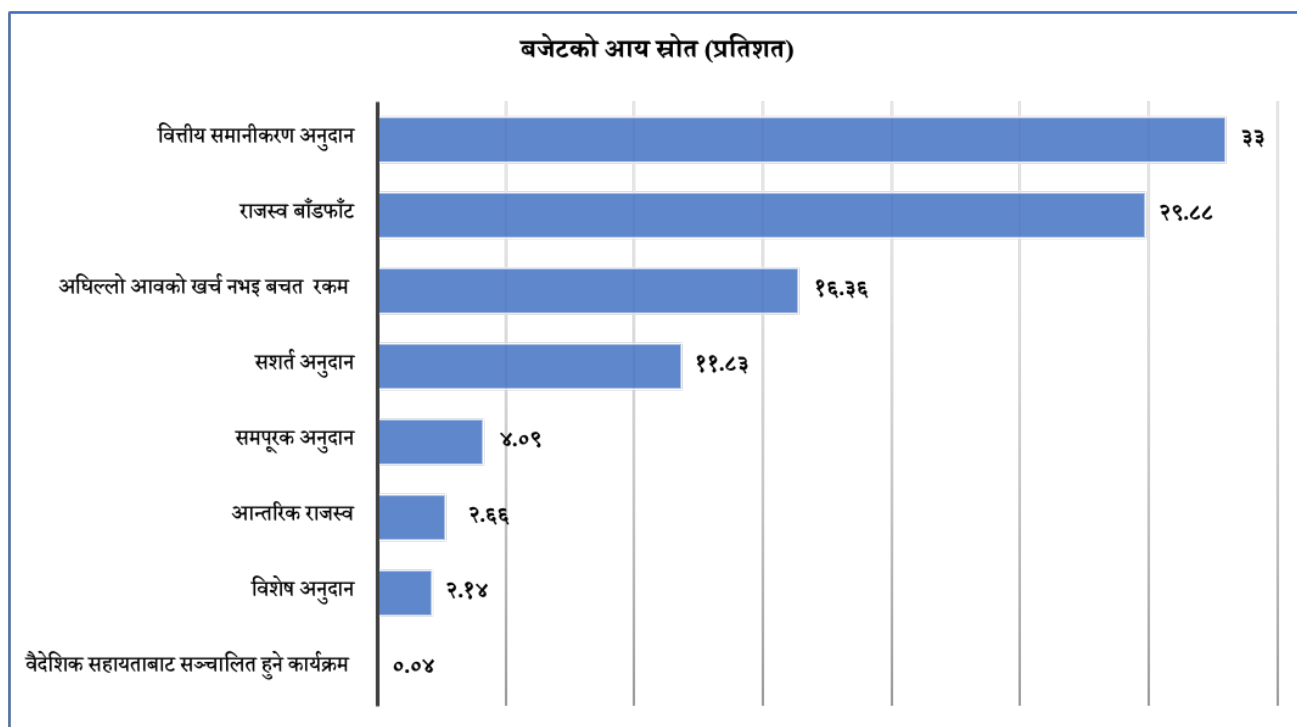
प्रदेश सरकारले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा विनियोजन गरेको बजेटको आय विवरण तपशिलबमोजिम रहेको छ।

बजेटको स्रोत	बजेट रु. हजारमा
आन्तरिक ऋण	०
वैदेशिक सहायताबाट सञ्चालित हुने कार्यक्रम	१,३३,५०
विशेष अनुदान	६७,२५,००
आन्तरिक राजस्व	८३,४४,६५
समपूरक अनुदान	१,२८,५०,००
सशर्त अनुदान	३,७१,५०,००
अघिल्लो वर्ष खर्च नभई बचत भएको रकम	५,१३,८१,२६
राजस्व बाँडफाँड	९,३८,५३,००
वित्तीय समानीकरण अनुदान	१०,३६,६३,००
कुल: ३१,४१,००,४१	

स्रोत: बजेट वक्तव्य, आर्थिक वर्ष २०८१/८२, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश सरकार

प्रदेश सरकारको बजेटको सबैभन्दा ठुलो स्रोत संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरण अनुदान रहेको छ। कुल बजेटमा यस्तो बजेटको हिस्सा ३३ प्रतिशत रहेको छ। दोस्रो ठुलो रकम समेत संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाँडको रकम २९.८८ प्रतिशत रहेको छ। प्रदेश सरकारको आगामी आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को अनुमानित आयको तेस्रो सबैभन्दा ठुलो हिस्सा चालु आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा खर्च नभई बाँकी रहने अनुमानित रकम रहेको छ। जुन आगामी आर्थिक वर्ष

२०८१/८२ का लागि प्रस्तावित कुल बजेटको १६.३६ प्रतिशत रहेको छ । प्रदेशको आन्तरिक आय एकदमै न्यून रहेको छ । प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को लागि प्रस्तावित कुल बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा जम्मा २.६६ प्रतिशत मात्रै रहेको छ ।

स्रोत: बजेट वक्तव्य, आर्थिक वर्ष २०८१/८२, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय, कर्णाली प्रदेश सरकार

माथीको तथ्यांकबाट प्रदेश सरकारको बजेटको दुई तिहाइभन्दा बढी बजेट संघीय सरकारबाट प्राप्त भएको देखिन्छ । प्रदेशको आन्तरिक आयको हिस्सा कुल बजेटको २.६६ प्रतिशत मात्रै अनुमान गरिएको छ । यो तथ्यले प्रदेश सरकारको राजस्व संकलन क्षमता कमजोर रहेको देखाउँछ । यसलाई सुधार गरी आन्तरिक राजस्वको मात्रा बढाउनका लागि प्रदेश सरकारले विशेष रणनीति अपनाई काम गर्न आवश्यक देखिन्छ । त्यससँगै बजेटको ठुलो हिस्सा अधिल्लो आर्थिक वर्षमा खर्च नभएको रकम (१६.३६%) रहेको छ । यसले प्रदेश सरकारको बजेट कार्यान्वयन क्षमतामाथी प्रश्न चिन्ह खडा गर्दछ । साथै यो तथ्यांकबाट प्रशासनिक अक्षमता, योजनाको कार्यान्वयनमा ढिलाइ वा नीतिगत अस्पष्टताको संकेत देखिन्छ ।

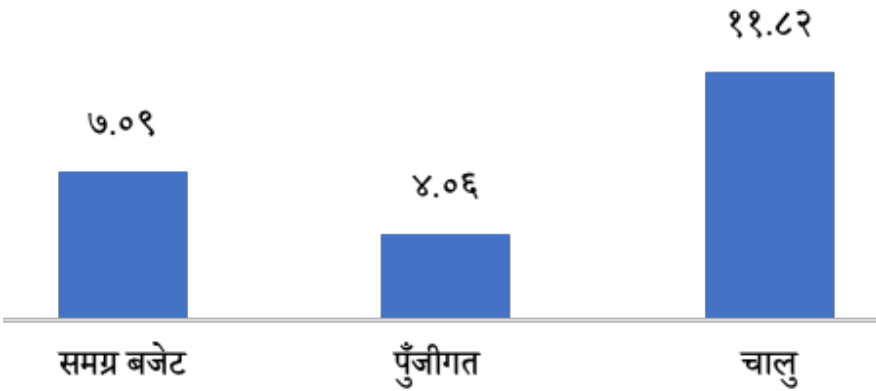
३. बजेट भर्सेस खर्च विश्लेषण

३.१ पहिलो त्रैमासिकको बजेट खर्च (साउन, भदौ, असोज)

विवरण	बजेट रु. हजारमा		
	समग्र	पुँजीगत	चालु
कुल बजेट विनियोजन रु.	३१,४१०,०४१	१८,७५,५१,६८	१२,४०४,८७३
प्रथम त्रैमासिक खर्च रु.	२,२२७,०८९	७६,१३,५८	१,४६५,७३०
प्रथम त्रैमासिक खर्च प्रतिशत	७.०९	४.०६	११.८२
आर्थिक वर्षको अहिलेसम्मको खर्च प्रतिशत	७.०९	४.०६	११.८२

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश

पहिलो त्रैमासिक खर्च प्रतिशत

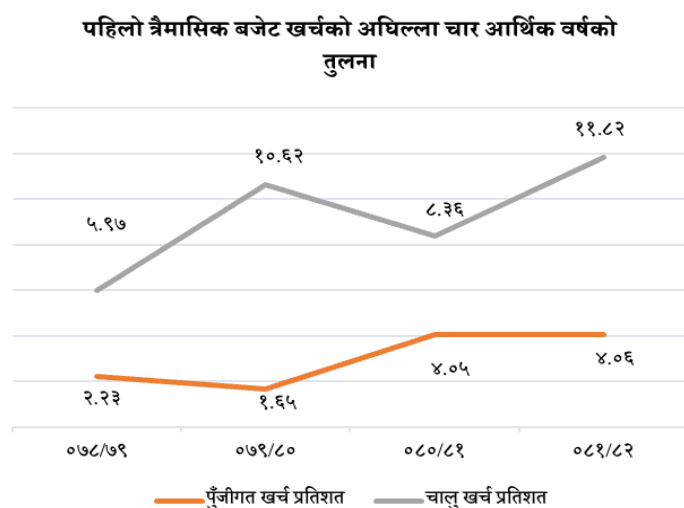
स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश

कर्णाली प्रदेश सरकारले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को साउन देखि असोज मसान्त सम्म अर्थात् प्रथम त्रैमासिकमा समग्रमा २ अर्ब २२ करोड ७० लाख ८९ हजार २ सय ६० रुपैयाँ खर्च गरेको छ। जुन यस आर्थिक वर्षमा विनियोजित कुल बजेटको ७.०९ प्रतिशत हो।

प्रदेश सरकारले प्रथम त्रैमासिकमा ११.८२ प्रतिशत चालु बजेट कार्यान्वयन गर्दा पुँजीगत बजेट भने ४.०६ प्रतिशत मात्रै कार्यान्वयन गरेको देखिन्छ। आर्थिक वर्षको प्रथम

त्रैमासिकमा हुने न्यून पुँजीगत खर्चको समस्या समाधानका लागि बजेट कार्यान्वयन कार्यतालिका निर्माण गरी सोको प्रभावकारी कार्यान्वयन आवश्यक हुन्छ।

३.२ त्रैमासिक बजेट खर्चको अघिल्ला चार आर्थिक वर्षको तुलना (साउन, भदौ, असोज)

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा प्रथम त्रैमासिकमा २.२३ प्रतिशत पूँजीगत बजेट कार्यान्वयन भएकोमा आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा १.६५ प्रतिशत, आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा ४.०५ प्रतिशत बजेट कार्यान्वयन भएको छ । आर्थिक वर्ष २०८१/८२ मा ४.०६ प्रतिशत पूँजीगत बजेट कार्यान्वयन भएको छ । प्रदेश सरकारको त्रैमासिक बजेट कार्यान्वयनको प्रगतिलाई हेर्दा विगतका आर्थिक वर्षहरूका तुलनामा केही सुधार भएको देखिन्छ ।

यद्यपी पूँजीगत बजेट खर्चको गति भने गुणात्मक रूपमा बढ्न सकेको देखिँदैन । यो अवस्थाले बजेट तर्जुमा मात्र नभई त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा

पनि ध्यान दिन आवश्यक रहेको देखाउँछ । गुणात्मक रूपमा खर्चको गति नबढेसम्म प्रदेशको विकास र सेवाप्रवाहमा अपेक्षित सुधार हासिल गर्न गाह्रो हुने देखिन्छ । प्रदेश सरकारले बजेट कार्यान्वयनको प्रभावकारिता र समयमै विकास योजनाको कार्यान्वयन लाई प्राथमिकतामा राख्दै संस्थागत शसासन र कार्यान्वयन दक्षता मा जोड दिनु आवश्यक छ ।

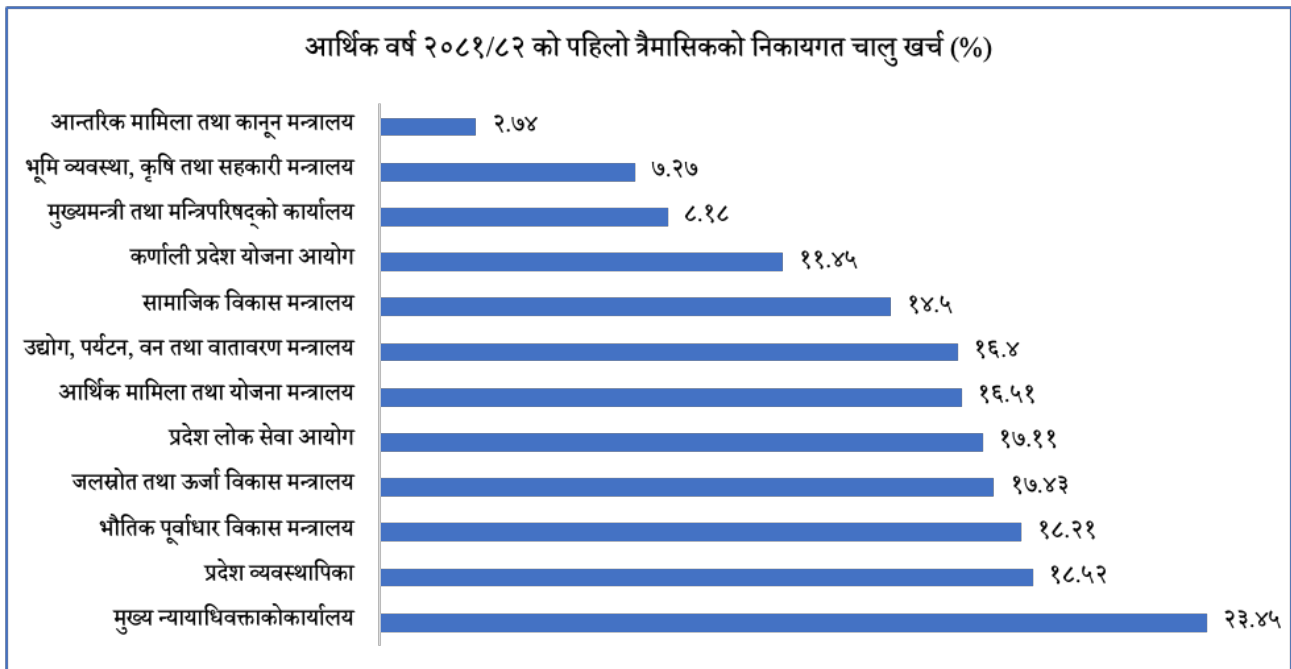
३.३ बजेट भर्सेस खर्च (मन्त्रालय/निकाय अनुसार)

मन्त्रालय/निकाय	चालु खर्च			पूँजीगत खर्च		
	बजेट (रु. हजारमा)	खर्च (रु. हजारमा)	चालु खर्च (%)	बजेट (रु. हजारमा)	खर्च (रु. हजारमा)	पूँजीगत खर्च (%)
प्रदेश व्यवस्थापिका	१३६,३५०	२५,२५९.८३	१८.५२	८६५०	२,४६४.४३	२८.४९
प्रदेश लोक सेवा आयोग	९७,०००	१६,५९६.३४	१७.११	२०००	०	०.००
मुख्य न्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१७,२००	४,०३३.१८	२३.४५	५००	०	०.००
मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	३२०,७५२	२६,२५२.३६	८.१८	६०५३८	३,३२१.४६	५.४९
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय	१६२,२०६	२६,७८०.२९	१६.५१	१३१४९	५,७६२.३२	४३.८२
उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय	८२९,८२५	१३६,०६२.२८	१६.४०	१११४९६१	१७,८७०.४२	१.६०

जलस्रोत तथा ऊर्जा विकास मन्त्रालय	२५९,४१३	४५,२०९.९७	१७.४३	२६०९००३	६०,९१३.०३	२.३३
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१,३७२,०६६	९९,७६१.९५	७.२७	४९५१५०	११,९९७.४५	२.४२
आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय	२५२,३००	६,९१९.७८	२.७४	४४१४०	८२३.७२	१.८७
भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय	२८७,२१५	५२,२९३.४३	१८.२१	१०,१७८,२२४	४०८,५१६.४२	४.०१
सामाजिक विकास मन्त्रालय	२,९९६,४६५	४३४,५६४.६०	१४.५०	२७२७८५३	२४९,६८९.६३	९.१५
कर्णाली प्रदेश योजना आयोग	४०,५००	४,६३५.७३	११.४५	१०००	०	०.००
अर्थ - वित्तीय व्यवस्था	०	०	०.००	०	०	०.००
अर्थ - विविध	८००	०	०.००	१५०००००	०	०.००
स्थानीय तह	४,८३३,५८१	५८७,३६१.५७	१२.१५	०	०	०.००
कुल	१२,४०४,८७३	१,४६५,७३०.३४	११.८२	१८७५५१६८	७६१,३५८.९१	४.०६

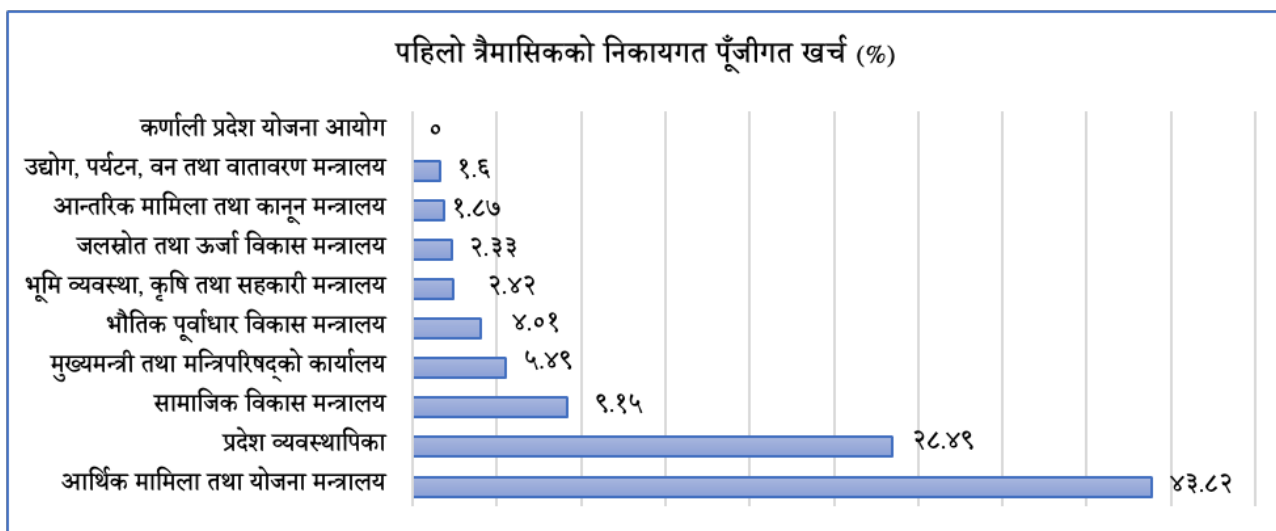
स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश

निकायगत चालु खर्च

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश

निकायगत पुँजीगत खर्च अवस्था

स्रोत: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय, कर्णाली प्रदेश

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को प्रथम त्रैमासिकमा कुल विनियोजित बजेटको एकतिहाई अर्थात् ३३.३२ प्रतिशत बजेट ओगटेको भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयले प्रथम त्रैमासिकमा जम्मा ४.०१ प्रतिशत पुँजीगत बजेट कार्यान्वयन गरेको छ । मन्त्रालयहरूमध्ये आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले ४३.६२ प्रतिशत पुँजीगत बजेट कार्यान्वयन गरेको छ । यद्यपि चालु आर्थिक वर्षको कुल बजेटको ०.५६ प्रतिशत बजेटमात्रै उक्त मन्त्रालयको थियो । सामाजिक विकास मन्त्रालयले ९.१५ प्रतिशत पुँजीगत बजेट कार्यान्वयन गरेको छ । सामाजिक विकास मन्त्रालयले प्रदेश सरकारको चालु आर्थिक वर्षको कुल बजेटको १६.२२ प्रतिशत हिस्सा ओगट्छ । प्रथम त्रैमासिकमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयले ५.४९ प्रतिशत पुँजीगत बजेट कार्यान्वयन गरेकोमा अन्य निकायहरूको निकै कम पुँजीगत बजेट खर्च भएको देखिन्छ । प्रथम त्रैमासिकमा कर्णाली प्रदेश सभाले २६.४९ प्रतिशत पुँजीगत बजेट कार्यान्वयन गरेको देखिन्छ । यस निकायले प्रदेशको चालु आर्थिक वर्षको कुल बजेटको ०.४६ प्रतिशत मात्रै ओगट्छ । कर्णाली प्रदेश योजना आयोगले प्रथम त्रैमासिकमा पुँजीगत बजेट कार्यान्वयन गरेको छैन ।

आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को पहिलो त्रैमासमा कर्णाली प्रदेश सरकारअन्तर्गत विभिन्न मन्त्रालय तथा निकायहरूको पुँजीगत बजेट कार्यान्वयनमा उल्लेखनीय असमानता रहेको देखिन्छ । कुल बजेटको झण्डै एकतिहाई हिस्सा ओगट्ने भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालयले मात्र ४.०१ प्रतिशत पुँजीगत खर्च गर्न सकेको देखिन्छ, जसले समग्रमा प्रदेशको पुँजीगत खर्च कार्यान्वयन दर निकै कमजोर बनाएको छ । यद्यपि सामाजिक विकास मन्त्रालयको खर्च दर तुलनात्मक रूपमा सन्तोषजनक देखिन्छ, तर ठूलो बजेट हिस्सा ओगट्ने मन्त्रालयहरूले अझ प्रभावकारी र द्रुत कार्यान्वयन गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

त्यसैले, निकायगत रूपमा बजेट कार्यान्वयन क्षमतालाई सुदृढ गर्न आवश्यक देखिन्छ । समग्र विश्लेषणले देखाउँछ कि मन्त्रालयस्तरीय समन्वय, योजना कार्यान्वयनमा तत्परता, र बजेट खर्चको शैलीमा गुणात्मक सुधार अपरिहार्य छ । साथै, प्रभावकारी बजेट कार्यान्वयनका लागि निकायगत बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना निर्माण र सोको कार्यान्वयनलाई संस्थागत गर्नु पनि आजको आवश्यकता हो । यदि यस्ता सुधारहरू गरिएन भने राजनीतिक अस्थिरता र प्रशासनिक उतारचढाव जस्ता कुराले बजेटको कार्यान्वयनमा बाधा पुऱ्याउने जोखिम उच्च रहन्छ ।

४. बजेट प्रतिवद्धता कार्यान्वयन स्कोरकार्ड

कर्णाली प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेख गरिएका बजेट कार्यान्वयन प्रतिवद्धताहरूको अवस्थालाई तपशिलबमोजिम विश्लेषण गरिएको छ।

क्र.सं.	बजेट प्रतिवद्धता	प्रारम्भिक अंक	प्रतिवद्धताको अंक	भारित अंकभार
१	१९६. प्रदेश सरकारले सञ्चालन गर्ने आयोजनाहरूलाई यथार्थपरक, आवश्यकतामा आधारित, व्यवस्थित, वस्तुपरक तुल्याउन परियोजना व्यवस्थापन सम्बन्धी छुट्टै ऐन निर्माण गरिनेछ। आयोजना व्यवस्थापनलाई संस्थागत र प्रणालीबद्ध गर्न प्रदेश आयोजना बैङ्क स्थापना र सञ्चालनमा ल्याइनेछ।	१	६.२५	६.२५
२	१९७. सीमित स्रोत साधनलाई प्राथमिकतापूर्ण क्षेत्रमा उच्चतम प्रयोग गर्न प्रदेश सरकारको नीति, योजना, बजेट तथा कार्यक्रमबिचको तादात्म्यता कायम गर्न मध्यमकालीन खर्च संरचना तर्जुमा गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ।	१	६.२५	६.२५
३	१९८. प्रदेश सरकारको बजेटबाट उपभोक्ता समितिमार्फत सञ्चालन हुने आयोजनामा जनप्रतिनिधि, निजका परिवार, निर्माण व्यवसायी र राष्ट्रसेवक कर्मचारी उक्त समितिमा बस्न नपाउने व्यवस्था मिलाएको छ।	१	६.२५	६.२५
४	१९९. बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन कार्ययोजना साउन मसान्तभित्र तयार गरिनेछ। बजेट कार्यान्वयन प्रक्रियालाई शीघ्र र व्यवस्थित गर्न मापदण्ड, कार्यविधि, निर्देशिका लगायतका आवश्यक कानूनहरू प्रथम त्रैमासिकभित्र तर्जुमा गरिनेछ।	१	६.२५	६.२५
५	२००. बजेट वक्तव्यमा उल्लिखित नीति तथा कार्यक्रम तथा रु. १० करोडभन्दा बढी रकम विनियोजन भएका कार्यक्रम र आयोजनाको कार्यान्वयनको प्रभावकारिता बढाउन आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा चौमासिक रूपमा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ।	०	६.२५	०
६	२०२. योजना तथा विकास सम्बन्धी विषयहरूमा अध्ययन र अनुसन्धान गरी सरकारलाई प्रतिवेदन गर्न कर्णाली प्रदेश योजना आयोगको संरचनागत सुधार, क्षमता विकास तथा स्रोत साधन सम्पन्न गरी बौद्धिक समूह (थिङ्क टयाङ्क)को रूपमा विकास गरिनेछ।	०.५	६.२५	३.१२५
७	२०३. प्रदेश सरकारको विकास प्रक्रियामा आमनागरिक तथा जनप्रतिनिधिको चासो र अपेक्षा मूखरित गराउने ध्येयले सरकारी बजेट तथा योजना प्रक्रियामा प्रदेश सांसदको भूमिका र योगदानलाई सुसूचित गरिनेछ।	०.५	६.२५	३.१२५
८	२०४. प्रदेश सरकारको आर्थिक कार्यप्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न र वित्तीय व्यवस्थापनमा संलग्न पदाधिकारी तथा कर्मचारीको अधिकार, जिम्मेवारी र उत्तरदायित्व निर्धारण गर्न आगामी आर्थिक वर्षभित्र कर्णाली प्रदेश आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व विधेयक तयार गरी कर्णाली प्रदेशसभामा पेश गरिनेछ।	०	६.२५	०
९	२०५. प्रदेश बेरुजु व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई पूर्णरूपमा कार्यान्वयन गरी बेरुजु फर्स्यौटको लागि लेखा उत्तरदायी अधिकृतलाई जिम्मेवार र जवाफदेही बनाइनेछ। आगामी आर्थिक वर्षमा अत्यावश्यक बाहेक थप आर्थिक दायित्व सिर्जना हुने गरी नयाँ संरचनाहरू स्थापना गरिने छैन।	०.५	६.२५	३.१२५

१०	२०६. वित्तीय जोखिम (फिडुसियरी रिस्क) र वित्तीय श्राव (फिस्कल ब्लीडिंग) नियन्त्रण गरी वित्तीय सुशासन कायम गर्नका लागि कर्णाली प्रदेश वित्तीय जोखिम मूल्याङ्कन कार्यविधि परिमार्जन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।	०.५	६.२५	३.१२५
११	२०७. पन्ध्र लाख भन्दा बढी लागत अनुमानका आयोजना उपभोक्ता समितिबाट कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय तहमा उपभोक्ता समिति दर्ता गरी स्थायी लेखा नम्बर लिनुपर्ने व्यवस्थालाई अनिवार्य गरेको छु। यसबाट विद्यमान उपभोक्ता समितिमार्फत सञ्चालन हुने आयोजनामा रहेका विकृति, विसङ्गति तथा वित्तीय सुशासन जोखिम न्यून हुने विश्वास लिएको छु।	०.५	६.२५	३.१२५
१२	२०८. पर्याप्त स्रोतको उपलब्धता बिना नै बहुवर्षीय ठेक्काको स्रोत सहमति दिने प्रवृत्तिको अन्त्य गरिनेछ। स्रोत सहमति माग गरेको आर्थिक वर्षमा आयोजनाका लागि विनियोजित रकमको अधिकतम चारगुणा भन्दा बढी नहुने गरी बढीमा तीन वर्षको लागि स्रोतको सहमति दिने गरी मापदण्डको पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।	०.५	६.२५	३.१२५
१३	२०९. स्रोत सहमति प्रदान गरेको मितिले ६ महिनाभित्र ठेक्का सम्झौता नभएमा त्यस्तो सहमति स्वतः खारेज भएको मानिनेछ। यस अघि सहमति दिइएका मध्ये छ महिना पूरा भइ हालसम्म बोलपत्र आहवान नभएका तथा आगामी वर्षको बजेटमा विनियोजन प्रस्ताव नगरिएका आयोजनाहरूको स्रोत सुनिश्चितता सहमति यसै बजेटमार्फत खारेज गरेको छु।	०.५	६.२५	३.१२५
१४	२१०. प्रदेशभित्रका आयोजना कार्यान्वयनका लागि बजेट विनियोजन भएका आयोजनाको पहिलो चौमासिक अवधिभित्र खरिद प्रक्रिया सुरु गरिसक्नु पर्नेछ। सो समयावधिमा ठेक्का प्रक्रिया अगाडि नबढेको कार्यक्रममा विनियोजित रकम रोक्का गर्न सकिनेछ। तोकिएका लक्ष्य समयमा नै हासिल गर्ने निकायलाई पुरस्कृत गर्ने र नगर्नेलाई दण्डित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।	०.५	६.२५	३.१२५
१५	२११. बजेटमा विनियोजन कुशलता कायम गरी कार्यान्वयनप्रति जवाफदेही बनाउन मन्त्रालयमा एकमुष्ट रकम विनियोजन गर्ने प्रवृत्तिलाई निरूत्साहित गर्नुका साथै रकमान्तर तथा कार्यक्रम संशोधन गर्ने प्रवृत्तिमा सुधार ल्याइनेछ। आगामी आर्थिक वर्षको असोज महिनासम्म एवम् असार महिनामा रकमान्तर तथा कार्यक्रम संशोधन गरिने छैन। कुनै एक स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएको रकम अन्य स्थानीय तहमा रकमान्तर तथा कार्यक्रम संशोधन गरिने छैन।	०.५	६.२५	३.१२५
१६	२१२. ठुला र रणनीतिक महत्त्वका विकास आयोजनाहरूको कार्यान्वयनको प्रक्रियामा हुने अवरोध हटाउँदै सहजीकरण गरी तीव्रता दिन स्वतन्त्र तथा विज्ञ तेस्रो पक्ष संलग्न हुने गरी तेस्रो पक्ष मूल्याङ्कन पद्धतिलाई अवलम्बन गरिनेछ।	०	६.२५	०
कुल				५३.१३

स्रोत: बजेट स्कोरकार्ड विधि (अनुसूची - १)

माथी प्रदेश सरकारको बजेट कार्यान्वयन प्रभावकारिताहरू सम्बन्धमा विश्लेषण गर्दा प्रदेश सरकारले प्रथम त्रैमासिकमा अधिकांश प्रतिवद्धताहरू कार्यान्वयन सुरु गरेको देखिन्छ। यसरी उक्त प्रतिवद्धताहरूको कार्यान्वयन स्थितिलाई स्कोरकार्डमा हेर्दा प्रथम त्रैमासिकमा ५३.१३ अंक प्राप्त गरेको छ। प्रथम त्रैमासिकमा १६ वटा प्रतिवद्धताहरूमध्ये ४ वटा प्रतिवद्धताहरू पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन भएका छन् भने १० वटा प्रतिवद्धताहरू कार्यान्वयन सुरु भएका छन्। दुईवटा प्रतिवद्धताहरू भने कार्यान्वयन हुन बाँकी रहेको देखिन्छ। प्रदेश सरकारले यस आर्थिक वर्षमा बजेट कार्यान्वयन प्रभावकारीता वृद्धि गर्नका लागि गरेका बाचाहरूको कार्यान्वयन प्रथम त्रैमासिकमा सकारात्मक देखिएको छ।

५. चुनौतीहरू

कर्णाली प्रदेशको आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को पहिलो त्रैमासिक बजेट समिक्षा गर्दा बजेट कार्यान्वयनमा निम्न प्रमुख चुनौतीहरू देखिएका छन्, जसले समग्र विकास योजनाको गति सुस्त बनाएको छ:

संरचनागत चुनौतीहरू

- **बजेट धेरै साना-साना कार्यक्रमहरूमा बाँडिनु:** जब बजेट धेरै साना योजनामा बाँडिन्छ, सबै ठाउँमा थोरै स्रोत पुग्छ, तर कुनैपनि काम प्रभावकारी रूपमा सम्पन्न हुँदैन। जस्तो कि, सडक, स्वास्थ्य चौकी, सिंचाइ आदि सबैका लागि छुट्टाछुट्टै योजना बनाइए पनि कुनैपनि योजना ठोस रूपमा सम्पन्न नहुने जोखिम रहन्छ।
- **परियोजना व्यवस्थापन ऐन र आयोजना बैंकको अभाव:** ठूला योजनाहरू चलाउन कानुनी आधार चाहिन्छ, तर “आयोजना व्यवस्थापन ऐन” अझै बनेको छैन। त्यसैले ठूला आयोजना सुरु गर्दा ‘कसरी गर्ने?’, ‘कसले गर्ने?’ भन्ने स्पष्ट हुन सकेको छैन। यस्तै, आयोजना बैंक, जसले राम्रा योजना छनोट गरेर प्राथमिकता दिनुपर्ने हो, त्यो संस्थागत रूपमा अझै कमजोर छ।
- **निर्देशिका, कार्यविधि अभाव:** सरकारले ठूला विकास योजना व्यवस्थित बनाउन मापदण्ड, कार्यविधि बनाउने भनिए पनि पहिलो त्रैमासमा ती तयार भएनन्। यसले आयोजना अघि बढाउन चुनौतीपूर्ण भएको छ।
- **राजनीतिक र प्रशासनिक अस्थिरता:** सरकार परिवर्तन, सचिवहरूको सरुवा, वा मन्त्रीहरूको कार्यशैली बदलिँदा निरन्तरता भंग हुन्छ। यस्तो अवस्थामा नीति बने पनि कार्यान्वयन गर्ने व्यक्ति नहुँदा वा बदली हुँदा काम थाल्न ढिलाइ हुने हुन्छ।

प्रक्रियागत ढिलाइ

- **ठेक्का र खरिद प्रक्रिया समयमा नहुनु:** कानून अनुसार खरिद/ठेक्का प्रक्रिया सुरु गर्नुपर्ने स्पष्ट म्याद भए पनि त्यसमा ढिलाइ भएको छ। ढिलाइ हुँदा निर्माण वा योजना समयमै सुरु हुँदैन, जसको असर बजेट खर्चमा देखिने गरेको छ।
- **निकायगत बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना समयमै तयार नहुनु:** सरकारले साउन मसान्तभित्र सबै कार्यक्रमको कार्ययोजना तयार पार्ने भनेको थियो, तर धेरै मन्त्रालयले गर्न सकेनन्। योजना कसरी, कहिले, कुन चरणमा कार्यान्वयन गर्ने भन्ने योजना नै नभएपछि ढिलाइ हुनु स्वाभाविक हुन्छ।
- **भौतिक पूर्वाधारमा ठूलो बजेट तर काम सुरु नभएको:** भौतिक पूर्वाधार मन्त्रालयले कुल बजेटको एकतिहाइ पाएको छ, तर पहिलो त्रैमासमा केवल ४.०१% मात्रै खर्च भएको छ। यस्तो स्थिति हुँदा समग्र बजेट कार्यान्वयन दर निकै कमजोर देखिन्छ।
- **निर्णय प्रक्रियामा ढिलाइ:** बजेट कार्यान्वयनमा कहिलेकाहीँ मन्त्री, सचिव, वा समितिको निर्णय आवश्यक पर्छ। यस्ता निर्णयमा ढिलाइ हुँदा आयोजना अघि बढ्न सक्दैन।

सीमित क्षमता

- **प्राविधिक र संस्थागत क्षमता कमजोर:** बजेट कार्यान्वयनको समीक्षा गर्दा कर्णालीका धेरै निकायहरूसंग आफूलाई दिइएको बजेट खर्च गर्न आवश्यक पर्ने प्रकारको क्षमता नरहेको हो की भन्ने देखिन्छ। यसमा योग्य प्राविधिक कर्मचारी र योजना व्यवस्थापन गर्न सक्ने संरचनाको पर्याप्तता पनि झल्किन्छ।
- **आन्तरिक स्रोत कमजोर:** कर्णाली प्रदेशले जम्मा २.६६% मात्रै बजेट आन्तरिक आयबाट उठाउँछ। यसो हुँदा बजेटमा सरकार र नागरिक दुवैको स्वामित्व कमजोर हुने जोखिम बढ्छ, जसले बजेट कार्यान्वयनमा गम्भीरता र उत्तरदायित्वको भावना घटाउँछ। संघीय सरकारबाट आउने ठूलो परिमाणको अनुदानले नागरिकले नै प्रदेश सरकारलाई जवाफदेही बनाउने पक्ष पनि कमजोर भएर जाने जोखिम हुन्छ। साथै, जब बजेटको ठूलो हिस्सा बाह्य स्रोतमा निर्भर हुन्छ, ती स्रोतहरूबाट ढिलाइ भएमा योजनाहरू सुरु गर्न समयमै सकिँदैन, जसले फेरी बजेट कार्यान्वयनको गति र प्रभावकारिता दुवै घटाउँछ।

समन्वयको अभाव

- **योजना आयोग, आर्थिक मामिला मन्त्रालय र अन्य मन्त्रालयबीच समन्वय कमजोर:** पहिलो त्रैमासको समीक्षाले योजना बनाउने (योजना आयोग), बजेट दिने (आर्थिक मामिला मन्त्रालय), र कार्यान्वयन गर्ने (विषयगत मन्त्रालय) निकायबीचको समन्वय कमजोर भएको संकेत गर्छ।
- **नियमित अनुगमनको अभाव:** कार्यक्रम कति सम्पन्न भयो? खर्च कति भयो? जस्ता विवरण नियमित समीक्षा हुने व्यवस्थालाई प्रदेशले संस्थागत गर्न सकेको छैन। अनुगमन नगर्दा काम कति प्रभावकारी भयो भन्ने थाहा नहुने मात्र नभई के-के पक्षमा सुधारको खाँचो छ भन्ने पनि समयमै निक्यौल हुँदैन।

६. सुझावहरू

छोटो अवधि (Short-term Recommendations)		
सुझाव	तर्क	जिम्मेवार निकाय
चालु आर्थिक वर्षका योजनाहरूको समयमै ठेक्का प्रक्रिया अगाडि बढाउने ।	त्रैमासिक खर्च बढाउन ठेक्का सम्झौता प्रारम्भिक चरणमै आवश्यक ।	विषयगत मन्त्रालय
त्रैमासिक बजेट कार्यान्वयन कार्यतालिका बनाइ सोअनुसार काम गर्ने ।	योजनाहरूको त्रैमासिक कार्यतालिकाअनुसार सम्पन्न गर्दा आर्थिक वर्षको अन्त्यको लागि चाप बढ्दैन । र बजेट कार्यान्वयन पनि प्रभावकारिता बढ्छ ।	आर्थिक मामिला तथा योजना/विषयगत मन्त्रालय
कार्यान्वयनमा रहेका ठूला आयोजनाहरूको दुई हप्तामा एक पटक प्रगति अनुगमन गर्ने विधि निर्माण गर्ने ।	कार्यान्वयन प्रभावकारिता बढ्छ ।	प्रदेश योजना आयोग, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
मध्यम अवधि (Medium-term Recommendations)		
सुझाव	तर्क	जिम्मेवार निकाय
योजना छनोट प्रणालीलाई वैज्ञानिक, सहभागीतामूलक र तथ्यांकमा आधारित बनाउने ।	आवश्यकताअनुसार योजना छनोट हुने र बजेट खर्च समयमै हुन्छ ।	प्रदेश योजना आयोग, विषयगत मन्त्रालयहरू
योजना अनुगमन संयन्त्रलाई स्वचालित रिपोर्टिङ प्रणालीसहित सक्रिय बनाउने ।	तथ्यमा आधारित निर्णय गर्न सहयोग मिल्छ ।	प्रदेश योजना आयोग, प्रदेश सभाको सार्वजनिक लेखा समिति
आयोजना बैंक स्थापना गरी परिपक्व योजनाहरू मात्र बजेटमा समावेश गर्ने ।	तयारी अवस्थामा रहेका योजनाबाट कार्यान्वयन गति तीव्र हुन्छ ।	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
आन्तरिक राजस्व वृद्धि गर्ने रणनीति तयार गर्ने ।	प्रदेशको बजेटमा आन्तरिक आयको हिस्सा बढी बजेटमा आत्मनिर्भरता बढाउ सहयोग मिल्छ ।	आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय/प्रदेश सरकार
आयोजना कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि	दक्षता बढेपछि ढिलाइ र त्रुटिहरू कम हुन्छन्	प्रदेश प्रशिक्षण केन्द्र, विषयगत मन्त्रालयहरू

१. बजेट स्कोरकार्ड विधि

यस स्कोरकार्डमा कर्णाली प्रदेश सरकारले आर्थिक वर्ष २०८१/८२ को बजेट वक्तव्यमा प्रस्तुत गरेका कर्णाली प्रदेश सरकारको बजेट कार्यान्वयन प्रभावकारिता सम्बन्धी १६ वटा प्रतिवद्धताको वास्तविक कार्यान्वयन स्थिति अध्ययन गरिएको छ। जसमा कुल १६ वटा प्रतिवद्धताहरूलाई कुल अंकभार १०० प्रतिशत मानी हरेकको कुल अंकभार ०.०६२५ (वा ६.२५%) कायम गरिएको छ। प्रारम्भिक अंकको रूपमा उक्त प्रतिवद्धता कार्यान्वयन सुरु नभएको भए शून्य, कार्यान्वयन सुरु भएको भए ०.५ र पुरा भएको भए १ अंक दिइएको छ। ती प्रतिवद्धताहरूको कार्यान्वयनको स्थितिसम्बन्धी जानकारी आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट लिइएको छ।

हामीसँग १६ वटा प्रतिवद्धताहरू भएकाले, प्रत्येक प्रतिवद्धताले $1/16 = 0.0625$ (वा ६.२५%) भार पाउँछ। भारित अंकमा पुग्न हामी प्रारम्भिक अंकलाई यो प्रतिवद्धताको भारले गुणन गर्छौं।

- त्यसैले, यदि सरकारले केहि पूरा गरेको छ भने, यो $1 \gg 1 * 0.0625 \gg 0.0625$ हो;
- यदि यो प्रगतिमा रहेको कार्य हो भने, यो $0.5 \gg 0.5 * 0.0625 \gg 0.03125$ हुनेछ;
- र यदि यो सुरु भएको छैन भने, यो $0 \gg 0 * 0.0625 \gg 0$ हुनेछ।

सबै समायोजित अंकहरूको योगफल कर्णाली प्रदेश सरकारको बजेट वक्तव्यमा गरिएको बजेट प्रभावकारिता सम्बन्धी प्रतिवद्धताहरूको विश्लेषण गरिएको त्रैमासिकको अन्त्यसम्मको अन्तिम अंक हुनेछ। यसरी, सम्भावित पूर्ण अंक १, वा १००% हुनेछ। अर्थात् प्रदेश सरकारले आर्थिक वर्षको अन्त्य अर्थात् चौथो त्रैमासिकको अन्त्यसम्म १०० प्रतिशत अंक हासिल गरेमा पूर्ण रूपमा प्रतिवद्धता कार्यान्वयन भएको मानिनेछ।